

Ապահով

Դիմումադրված է 1991 թվականին: 6 (369) 1-17 ապրիլ, 2015թ.

ԵՐԿԾԱԲԱԹԱՑ ԵՐԿԾԱԲԱԹԱՑ ԵՐԿԾԱԲԱԹԱՑ ԵՐԿԾԱԲԱԹԱՑ

ՄԵՆՔ ԻԿԱՄՎԱՆԳՈՒՄ

www.aparaj.am

ԽՄԲԱԳԻՐԱԿԱՆ

Ընտրություններով ճշտենք Արցախի հետագա ընթացքը

2015 թվականի մայիսի 3-ին տեղի կունենան ԼՂՀ 6-րդ գումարման Ազգային ժողովի ընտրությունները:

Արցախի համար այս ընթրություններն ունեն կենսական նշանակություն, քանզի ներկա քաղաքական իրավիճակը եւ Արցախի առջև ծառացած մարտահրավերները մեծագոյն պատափանատվություն են սահմանում ապագա խորհրդարանի առջև, որը պետք է կարողանա պատվով հաղթահարել գոյություն ունեցող հիմնախնդիրները:

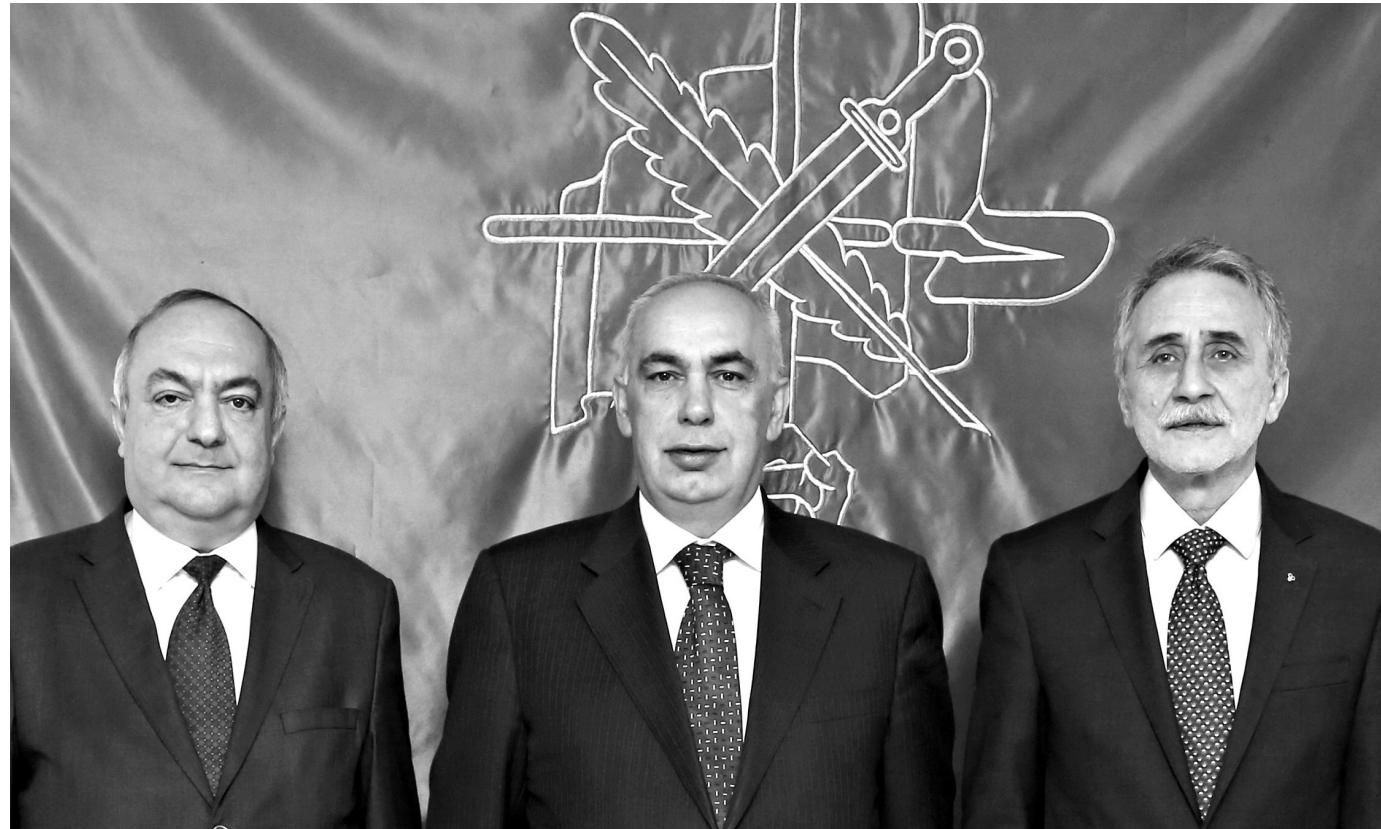
Ինչպես Նախորդ Նախընտրական ժամանակաշրջանում, այսօր եւս թէկնածուները հանդիպում են բնակչության հետ, սակայն ոչ բոլորն են զմբռնում պատգամավորի՝ ժողովրդի հավաքական ծայն արտահայտողի գիտակցությունը եւ այն պատասխանատվության չափը, որը բխում է Արցախի այսօրվա իրավիճակից:

ՀՅ Դաշնակցության այժմյան նախընտրական ծրագրային դրույթները չեն տարբերվում այն քաղաքական ուղիներից, ինչն ի ծնե որդեգրել է Դաշնակցությունը: Ծրագրի հիմքում հայրենիքի անվտանգության, հարատեսի խաղաղության, Արցախի միջազգային ճանաչման, սոցիալ-տնտեսական վիճակի բարելավման, սոցիալական արդարության, բարձր մակարդակի կրթության, արցախյան գյուղերի զարգացման եւ այլ կարեւոր խնդիրներ են, որոնք որդեգրել է Դաշնակցությունը որոնց ուղղությամբ շարունակելու է իր գործունեությունը ոչ միայն այս խորհրդարանական ընտրությունների նախընտրական փուլում եւ խորհրդարանական գործունեության շրջանում, այլ՝ ընդհանրապես: ՀՅ Դ կողմից առաջարկվող խնդիրների լուծումը ենթադրում է այն հայրենիքի ստեղծումը, որտեղ կգերիշխեն խաղաղությունը արարարությունը է աշխարհում:

թյունը, արդարությունը եւ աշխատանքը:

6-րդ գումարման Ազգային ժողովը, Եկեղեց անցյալի քաղաքական դասերից, անհրաժեշտ է, որ լինի քաղաքականապես ավելի հասուն, առավել կազմակերպված ու արհեստավարժ։ Անհրաժեշտ է ձեւավորել այսպիսի խորհրդարան, որը կարողանա լիարժեք իրականացնել իր պարտականությունները, ծառայի Արցախում քաղաքական դաշտի զարգացմանն ու կազմակերպմանը։ Այդ առումով կարեւոր է, որպեսզի ապագա Աժ-ում լինեն պետական մտածելակերպով օժտված, համապատասխան հեղինակություն վայելող անհատներ՝ ի մասնավորի՝ նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ բայց ԼՂՀ Սահմանադրության թելադրանքի՝ խորհրդարանը լինելու է արհեստավարժ։

Ըստրությունները յուրաքի ընսություն են՝ երկրում ժողովրդավարության հիմքերի ստուգման, բազմակարծության եւ կամարտահայտության ապահովման տեսանկյունից: Թե ինչպես կիանձնենք այս ընսությունը, ցույց կտան ընտրությունների արդյունքները, որից կախված է լինելու մեր հետագա ընթացքը: Չմոռանանք, որ սպասվող ընտրությունները նախորդների նման լինելու են մեր՝ անընդհատ հիշորտացող հարեանների եւ միջազգային հակըրության ուշադրության կենտրոնում: Ուստի՝ գնանք ընտրությունների՝ գիտակցելով մեր քայլի արժեքն ու պատասխանատվությունը, գնանք ընտրելու ոչ թե անձանց, այլ՝ ծրագրերն ու գաղափարները, որոնք պիտի ուղղորդեն մեզ եւ մեր ընթացքը...

Խաղաղություն, արդարություն, աշխատանք. ՀՅ Դաշնակցության նախրնտրական կարգախոսի նշանակությունը

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցության սահմանտրական կարգախոսն ինք նաև պատճենական է: Այն ոչ միայն բարերի դաստիարակությունը է, այլև մեր պետության զարգացման համար առանձքային եւ կարևոր նպատակ: Ենուն այս երեքի կարիքը ունի մեր նորանկախ հանրապետությունը: Նարարար է, որ ոմանց թվա, թե ընտրված կարգախոսն այնքան էլ գեղեցիկ կամ համահունչ չէ: Սակայն ՀՅ Դաշնակցությունն այս ընտրությունների մասնակցում է ոչ թե ճոռում ու գեղեցիկ բառերով հասարակությանը խարելու նպատակով, այլ՝ մեր երկրում առկա ինտիրուսերը վեր հանելու որոշաց լուծուածուալու: Խաղաղությունն, արդարությունն աշխատանք. Դաշնակցությունը գիտակցում է, որ մեր հասարակությունը չի կարող զարգանալ ու ապրել բարեկեցիկ եթե բացակայում են այս երեք կարեւորագույն պայմանները:

Ինչ ինչ են դրանք ենթադրում եւ ինչ
պես են դրանք իրագործելու ըստորու-
թյուններից հետո, եթէ ժողովուրդն իր
կատահության քվես տա ՀՅ Դաշնակցու-
թյան ծրագրերին։ Այս հարցերի պատաս-
հակն առաջ առաջ առաջ առաջ առաջ առաջ

ցԵՂՈՎ ԵՐԻՄԱՍԱՐԴ ԻՐԱՎԱՔԲԱՆ Վահե Յանձնությունակի հետ:

- Կցանկանայի առանձին-առանձին անդրադառնալ ՀՅ Դաշնակցության կարգախոսում ընդգրկված մեր պետության և ժողովորի համար կարետրագով այս եռեք նորությունների:

Խաղաղություն - Պատերազմից հետո անցել է 20 տարուց ավելի, սակայն ար ցախահայությունը դեռևս ապրում է ու պատրազմ, ոչ խաղաղություն իրավի ճակում: Սա անթույլատրելի է պատրազմում հաղթած ժողովրդի համար: Եթե անկերծ լինենք, ապա պետք է ասենք, որ սա մեր հայկական դիվանագիտության ձախողում է:

Դաշնակցությունն իր աշխարհասփյությունը կառուցների հետ, որուք մեծ ազդեցություն ունեն այնպիսի Երկրներում ինչպիսիք են՝ Ամերիկայի Միացյա Նահանգները, Ֆրանսիան, Արգենտինան Ուրուգվայը, Իրանի Խալամական Հանրապետությունը, Լիբանանը, Բելգիան Ավստրալիան, Մեծ Բրիտանիան, Գերմանիան, Շվեյցարիան, Հունաստանը, Նիդեռլանդները, Կանադան եւ այլն, ամեն ինչ ավելի է Արաբիկ հարավի արարագիւթյունը:

լուծման հասնելու համար:

ՀՅԴ Յայ Դատի գրասենյակները յուրահատուկ դեսպանատներ են դարձել Արցախի Յանրապետության համար՝ պաշտպանելով Եւ առաջ մղելով Արցախի Յանրապետության Եւ նրա ժողովորդի շահը, որն Ել ավելի է Կարենորվում Արցախի Յանրապետության միջազգայնորեն չճանաչված լինելու պարագայում: Արցախի Յանրապետության նախագահի կողմից Արցախի միջազգային ճանաչումը երկրի արտաքին քաղաքականության կարենորագոյն ուղղություն հռչակելուց հետո՝ ՀՅԴ Յայ Դատի գրասենյակները լծվեցին Արցախի Յանրապետության ինքնիշխանության ճանաչման գործին, Եւ արդեն իսկ հասել Են որոշակի հաջողությունների՝ տարբեր երկրների նահանգային մակարդակով ճանաչել տալով Արցախի Յանրապետության Եւ նրա ժողովորդի ինքնիշխանությունը: Այսօր ՀՅ Դաշնակցության Եւ կից կառույցների քրտնաշան ու հետեւողական աշխատանքների շնորհիվ Արցախ Են այցելում տարբեր երկրների բարձրաստիճան պաշտոնյաներ, այդ թվում՝ պատգամավորներ, քաղաքապետներ եւ այլն:

Դաշնակցություն արդարության իրմանին է

«Դաշնակցությունը իր ընթացքի մեջ է քարոզարշավ է ծավալել Լեռնային Ղարաբաղի տարբեր շրջաններում», - Aravot.am-ի հետ գրույցում ասաց Նայ Յեղափոխական Դաշնակցության Արցախի Կենտրոնական կոմիտեի ներկայացուցիչ Դավիթ Իշխանյանը:

Կարդացեք 2-րդ էջում

Արթուրը բարոյականություն էր քաղաքականության մեջ

Ապրիլի 14-ը Լեռնային Ղարաբաղի Գերագույն խորհրդի առաջին նախագահ, ՅՇԴ անդամ Արթուր Մկրտչյանի հիշատակի օրն է: 23 տարի առաջ այս օրը Արթուրը միացավ այն անմահներին, ովքեր կոչված են հավիտյան ապրելու ժողովրդի հիշողության մեջ...

Կարդացեք 3-րդ էջում

Խաղաղություն, արդարություն, աշխատանք. ՀՅ Դաշնակցության նախընտրական կարգախոսի նշանակությունը

1 ← ၃၃ Դաշնակցությունը միակ կուսակցությունն է, որն ունի համապատասխան քաղաքական ռեսուրսներ՝ եւ հնարիավորություններ՝, որպեսզի կարողանա Արցախում պահպել լիակատար խաղաղություն՝ առանց թշնամուն որեւէ փոխազիշման գնալու։ Արցախյան պատերազմում մեր հաղթանակն ապացուցեց, որ մենք կարող ենք հասնել հաղթանակների, եթե միայն ու միայն հույսը դնենք մեր իսկ ուժերի վրա։ Դաշնակցությունը, լինելով 124 տարվա քաղաքական կառուց ու ներկայացված լինելով աշխարհի շուրջ 30 երկրներում, ազդեցություն ունենալով տարբեր երկրների կառավարությունների վրա (Դաշնակցությունն աշխարհում միակ քաղաքական ուժն է, որ ներկայացված է շուրջ 30 երկրներում։ Ուրիշ նման քաղաքական ուժ աշխարհում գոյություն չունի)՝ ունի քաղաքական մեծ հնարավորություններ՝ լիարժեք ներկայացնելու արցախահյության շահն ու պահանջները արտերկում։

Դաշնակցությունն այսօր էլ մեծ աշխատանքներ է տանում վերը նշված ուղղություններով, սակայն, եթե արցախահայությունն իր վստահության քվեն տա ՀՅ Դաշնակցությանը, ապա էլ ավելի ոյուրին կլինի աշխատանքներ տանել տարբեր երկրների կառավարությունների ու քաղաքական գործիչների հետ, քանի որ Նրանք վստահ կլինեն, որ իրենց կարծիքներն ու աշխատանքները լիակատար աջակցություն կունենա Արցախում:

Արդարություն - Այսօր արդարությունը բառը մի տեսակ շատ է օգտագործվում: Բոլորն են խոսում արդարության մասին, սակայն ոչ բոլորն են հասկանում դրա իրական կարենորությունը եւ ոչ բոլորն են գիտակցում արդարության նշանակությունը: Լինելով սոցիալիստական կուսակցություն եւ դավանելով սոցիալիստական արժեքների՝ ՀՅ Դաշնակցությունը կարենորում է արդարության դերը՝ համարելով այն երկրի զարգացման հիմնական կարեւոր նախադրյալներից մեկը: Դաշնակցությունն իր կուսակցական գործունեության հիմքում ի սկզբանե հիմնվել է հենց արդարության եւ ժողովրդավարության սկզբունքների վրա, քանզի Դաշնակցությունը լինելով կենտրոնախույս կուսակցություն՝ նրա որոշումների կայացմանը մասնակցում է յուրաքանչյուր անդամ՝ ժողովների եւ

պես սոցիալական արդարության դերը, հանձն է առնում ստեղծել այնպիսի պայմաններ, որպեսզի հասարակության բոլոր խավերը զգան արդարության առկայությունն իրենց առօրյա կյանքում: Եսկ ի՞նչ է արդարությունն ընդիանրապես: Արդարությունը հասարակության մեջ ստեղծված այնպիսի պայմաններն են, որտեղ մարդն իրեն զգում է օրենքով պաշտպանված եւ ազատորեն իրականացնում է իր իրավունքները, որոնց խախտման դեպքում պետության կողմից ստեղծված է լինում համապատասխան պայմաններ եւ մեխանիզմներ խախտված իրավունքները վերականգնելու եւ պաշտպանելու համար: Աշխարհում բոլոր պետությունների զարգացման հիմնաքարը հենց արդար իրավակարգի ստեղծումն է, որտեղ կառելու վերաբերյալ՝ իր արժանապատվությամբ եւ հրավունքներով:

Հիարժեք արդար հասարակարգի ստեղծումն այլևս օրիհասական է Արցախի հասարակության համար: Դաշնակցությունը հասկանում է, որ արդարության բազավայրության սահմաններում

ହନ୍ତରାବୁନ୍ଦ ଏକ କେତେଟି ହଙ୍ଗର ନି ପାରାବା
ଗ୍ରହ ହ୍ୟାରେକ୍ସିକ୍ସ, ଡାବୁକ୍ ମାରଣ୍ଧିକ ଅପରେଟିଵ
ହ୍ୟାରେକ୍ସ ହ୍ୟାରେକ୍ସ ଫଣ୍ଟେରୋପ ତା ଡାବୁକ୍ଷାରେ
ପିଲ୍ ଆବାଙ୍ଗ ଅର୍ଥାରୋପିତ୍ରାଜାଙ୍କ ଏବଂ କାରଣ
ଲିନ୍କ୍ ଟ୍ରେଚାଲିକ୍, ହ୍ୟାନ୍ତେଲାରାର ନାତିଁ ଅରା
ନ୍ତର ନି କାରାନ୍ତେଲାର ଆବାଙ୍ଗ ଅର୍ଥାରୋପିତ୍ରାଜାଙ୍କ:
ନାଚିନ୍ତାକ୍ଷେପିତ୍ରାଜାଙ୍କ ଦୁଇନିମ୍ନରେ ଏବଂ ମେର ଟ୍ରେକ୍
ପିଲ୍ ଯୁଗାବ୍ଲାଙ୍କ୍ସିପ୍ ଓର୍ବିନ୍ଦ ଏବଂ ଏକିମ୍ବିଲ୍
ଉପରେତ୍ତାକ୍ଷେପିତ୍ରାଜାଙ୍କ ଏବଂ ମେର ଟ୍ରେକ୍
ପିଲ୍ ଯୁଗାବ୍ଲାଙ୍କ୍ସିପ୍ ଓର୍ବିନ୍ଦ ଏବଂ ଏକିମ୍ବିଲ୍

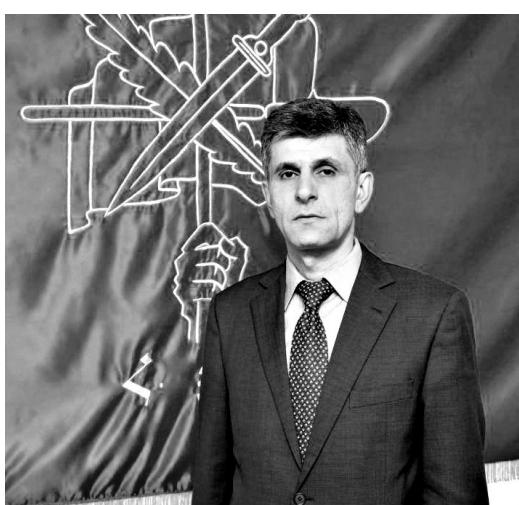
Մեր հասարակությունը պետք է հասկանա, որ Դաշնակցությունն աշխատանքի կուսակցություն է: Դաշնակցությունը միշտ կանգնած է ու կանգնած է լինելու աշխատավոր մարդու կողքին՝ պաշտպանելով Նրա իրավունքներն ու արժանապատվությունը: ՀՅ Դաշնակցությունը և նաեւ ապացուցել է, որ ի թիվս այլ կարեւոր գործունեությունների, այն նաեւ աշխատանք ու աշխատատեղեր ստեղծող կուսակցություն է: Ազգայի քաղաքական դաշտում միայն Դաշնակցությունն է, որ կարող է ունենալ համապատասխան քաղաքական պատասխանատվություն՝ տեր կանգնելու աշխատավոր մարդու իրավունքների պաշտպանությանը՝ ստեղծելով սոցիալիստական արժեքների վրա հիմնված արդար հասարակաբ:

Դաշնակցությունը նաեւ աշխատա-
տեղեր ստեղծելու մեծ ներուժ ունի:
Ապավինելով Դաշնակցությանը՝ բազ-
մաթիվ Ներդրողներ արդեն իսկ իրենց
Ներդրումներն են կատարել Արցախում՝
ստեղծելով աշխատատեղեր: Սակայն
Դաշնակցությունը, եթե ունենա արցա-
խահայության վատահության մեծ քվե,
առավել շատ ինարավորություն կունե-
նա սփյուռքում գործող իր կառուցների
միջոցով հասնել ոչ միայն սփյուռքահայ
գործարարների Ներդրումների հոսքին
դեպի Արցախ, այլ նաեւ արտասահման-
ցի գործարարների Ներդրումներն
ընդգրկել Արցախում:

Խաղաղություն, արդարություն, աշխատանք: Այսպիսով՝ պետք է գիտակցենք եւ տարբերենք մեր հասարակության համար կարելոր արժեքները: Կարծում եմ՝ արդեն իսկ բոլորիս պարզ է, որ Արցախի ժողովրդի համար հենց այս երեք արժեքներին հասնելը կարող է լինել ամենակարեւոր ձեռքբերումը: Ուստի, պետք է ապավիստենք ու մեր Վստահության քվեն տանը ՀՅ Ղաշնակցությանը, որը միակ քաղաքական ուժն է Արցախում, որ ուսի բավական քաղաքական կամք եւ ռեսուրսներ՝ հասնելու այս երեքի լիակատար հաստատմանն Արցախում, ինչը եւ կղառնա մեր պետականության ու ժողովրդի զարգացման նոր խթանը, ինչից հետո արցախահայությունը կապրի նոր, զարգացող, արդար, խաղաղ ու արժանապատիկ աշխատանքով ապահովված պետությունում:

Վահե ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Դաշնակցությունն արդարության հոմանիշն է

«Դաշնակցությունն իր ընթացքի մեջ է քարոզարշավ է ծավալել Լեռնային Ղարաբաղի տարբեր շրջաններում», - Aravot.am-ի հետ գրուցում ասաց Յայ Յեղափոխական Դաշնակցության

Արցախի կենտրոնական կոմիտեի
Ներկայացուցիչ Դավիթ Իշխանյա-
նի

Նրա խոսքերով՝ Լեռնային Ղարաբաղում ընտրողները շահագրգության մասնակցելու մայիսի 3-ին տեղի ունենալիք խորհրդարանական ընտրություններին։ Իսկ խախտումների կուսակցությունը չի հանդիպել։ «Մեր քարոզարշավի ընթացքում արդեն եղել ենք տարբեր շրջանների տարբեր համայնքներում, բայց նման երեւոյթների ընդհանրացան չենք հանդիպել»։

պես՝ չլուծված հիմնահարցի առումով։ Շատ հաճախ Դաշնակցությանը փորձում են պատերազմի կուսակցությունն Ներկայացնել։ Այս, որ խաղաղության ապահովման գործընթացում Դաշնակցությունն իր դերակատարությունն ունեցել է եւ կունենա, ակնհայտորեն կարեւոր է։ Եկ մենք այդ տեսանկյունով ենք Ներկայացնում մեր մոտեցումները, ինչու՞ չեն նաեւ դիվանագիտական մոտեցումներով հավերժական խաղաղություն հաստատելու կարեւորությունը, որին ունակ է Դաշնակցությունն իր աշխարհական խառնությունը։

Նրա խոսքերով՝ «Դաշնակցությունն արդարության հոմանիշն է. որտեղ Դաշնակցություն, այստեղ էլ արդարություն. «Դաշնակցության հոմանիշը արդարություն հասկացությունն է, որը պետք է արմատափորվի մեր ժողովրդի մեջ: Իհարկե՛, կա որոշ արդարության ռազմականություն լրացրե ուսումնականություն»:

րում, բայց այդ ամենի մեջ կարեւոր է, որ Դաշնակցությունը կարողանա արդարության սկզբունքներն արմատավորեն հարուածի:

Պարոն իշխանյանը հավելեց, որ աշխատանք բառով՝ կուսակցությունը նկատի ունի նոր աշխատանքների ստեղծում եւ տնտեսական ոլորտում որոշ ճեղարկումների արդյունքում նոր միջավայր ստեղծելու անհրաժեշտություն. «Այդեւս իսկ անցած տարիներին մենք այդ նախաձեռնությունն ունեցել ենք եւ որոշակի հաջողություններ ունենք աշխատատեղերի ապահովման հարցում: Ազնիայտ է, որ պետք է տնտեսական խնդիրների վրա լուրջ ազդեցություն ունենանք՝ օրենսդրական դաշտից սկսած, և առաջարկած գործարկութենու հոգականագնելով»:

Ամի ՉիՇԱԿՅԱՆ
aravot.am

ԵՐԱ ԱԺ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ. ՀՅԴ քարոզարշավ

Ասկերանի շրջան, գյուղ Խաչեն

Մարտի 31-ին մեկնարկեց ԼՂՀ Աժ ընտրությունների քարոզարշավը, որը կտեսի մինչեւ սույն թվականի մայիսի 1-ը:

Այս օրերին Յայ Յեղափոխական Դաշնակցության կողմից մեծամասնական եւ համամասնական ընտրակարգով առաջարկված թեկնածուները հանդիպումներ ունեցան Արցախի Յանրապետության քաջաթաղի, Ասկերանի, Մարտունու, Մարտակերտի, Յաղորութի, Քարվաճարի, Շուշիի շրջաններում եւ մայրաքաղաք Ստեփանակերտի մի շարք թաղամասերում, ինչպես նաև՝ շրջվարչակազմերի, դպրոցների կառավարման տարբեր օդակներում աշխատողների հետ՝ ծանոթանալով մեր հայրենակիցների մտահոգություններին ու ինտիմներին։ Թեկնածուները թևակիշներին ներկայացրին ՀՅ Դաշնակցության նախընտրական ծրագրի դրույթները՝ առաջարկելով երկրում առկա խնդիրների շուրջ ՀՅԴ կողմից առաջարկվող բարեփոխումները։

ՀՅԴ Նախընտրական ծրագիրը կազմվել է արհեստավարժ մասնագետների մասնակցությամբ, ովքեր ուսումնասիրել են Վրցախի հիմնախնդիրները եւ ստեղծել համապատասխան ծրագիր՝

Ասկերանի շրջան, գյուղ Ծաղկաշատ

առաջարկելով խելամիտ լուծումների ուղիներ: Ըստ ՀՅԴ ծրագրի՝ պետության գլխավոր խնդիրը երկրի եւ ժողովրդի անվտանգության ապահովումն է, հասարակության արժանապատիք կյանքի համար պայմանների ստեղծումը: Ժողովրդավարական հասարակարգի կառուցումը եւ սոցիալական արդարության հաստատումը ԼՂՀ հզորացման, ճանաչման եւ խաղաղության պահ-

իրականացնելուն: Մասնավորապես, թեկնածուներն իրենց ելույթներում նշեցին, որ ՀՅԴ-ն միշտ էլ կարեւորել է երկրում կրթության ու գիտության զարգացման անհրաժեշտությունը, ուստի՝ պատահական չէ, որ այն իր առաջևահերթ տեղն է գտել նախընտրական ծրագրում: Դաշնակցությունը կրթության ու գիտության դերը տեսնում է երկրի ավագության, տնտեսական

ու ռազմավարական հղորացմանը ծառայելու մեջ: Գիտության ոլորտի պետական քաղաքականության հիմնական նպատակները պետք է լինեն գիտական ու գիտատեխնիկական ներուժի զարգացումը, կադրերի պատրաստման արդյունավետ համակարգի ձեւավորումը, գիտության, կրթության եւ արտադրության ինտեգրումը: Կրթության համակարգը պետք է կոչված լինի ձեւավորելու մասնագիտական պատշաճ պատրաստվածություն ունեցող եւ համակողմանի զարգացած, ինքնակազմակերպման ընդունակ, հայրենասիրության, մարդասիրության ու ազգային պետականության համար հպատության ոգով դաստիարակված քաղաքացիներ: ՀՅԴ ծրագիրն առաջարկում է մի շարք դրույթներ, որոնց իրականացումը կրերի կրթական համակարգի բարեփոխմանն Արցախում:

Թեկնածուները իրենց ելույթներում կարեւորեցին, որ այսօր հույժ կարեւոր է, որ Դաշնակցությունը մեծամասնություն կազմի խորհրդարանում, քանզի այս խոնդիրները, որոնք այսօր ծառացած են մեր երկրի ուսերին, ի գորու է լուծելու

թյան լիարժեք, ակտիվ ու առողջ անդամ: Դրա համար, և ախտեառաջ՝ ՅՇԴ-ն առաջնահերթ է համարում պատերազմի եւ խաղաղության պայմաններում բնակչության պաշտպանվածության համապատասխան համակարգի ապահովումը, հայրենիքին ծառայելու արժանապատիկ պայմանների ստեղծումը, զինված ուժերում բարոյահոգեքանական մթնոլորտի բարելավումը, արտավոր, ոչ կանոնագրային հարթերությունների բացառումը, և ախտազրակոչային տարիքի երիտասարդների ռազմահայրենասիրական եւ ֆիզիկական դաստիարակությունը եւ այլն:

ՀՅԴ կարգախոսն իր մեջ ամփոփում
է այն հիմնական երեք կետերը՝ խաղա-
ղություն, արդարություն, աշխատանք,
առանց որոնց անհնար է իրագործել
ՀՅԴ նպատակները։ Այս կարգախոսի
շուրջ ՀՅԴ թեկնածուներն իրենց ելույթ-
ներում տվեցին համապատասխան
պարզաբանումներ՝ կարեւորելով այս
եռամիասնությունը՝ որպես կայուն պե-
տականության ու ապահով հայրենիքի
գրավականներ։

Գյուղական համայնքներում ապրող

Հանդիպում L73 քաղաքաշինության նախարարության աշխատակազմի հետ

միայն ու միայն Դաշնակցությունը: Եվ նա կարող է դրանք լուծել ոչ թե միայնակ զինվորի պես, այլ ժողովրդի հետ դաշնակցելով ու համայն հայության ներության Արցախ բերելով, հայության ջանքերը հանուն Արցախի օգտագործելով, բոլորի ուշադրությունն Արցախի վրա բեւեռելով: ՀՅԴ-ն ուսի այդ իրագործելու ուժն ու պատրաստակամությունը, ուստի առաջարկում է ժողովրդին՝ դաշնակցություն հանուն Արցախի ապագայի, հանուն այն պետականության, որ պիտի կերտի Դաշնակցությունը՝ մասն ժողովրդի հետ ու ժողովրդի կողմին: Վերջին ժամանակներս սահմանում տիրող լարվածությունն իր արտացոլումը ստացավ ժողովրդի տրամադրության վրա: Պատահական չէ, որ համարյա բոլոր հանդիպումներում շոշափվում եր սահմանին տիրող իրավիճակին վերաբերող հարցադրումները: Արցախցուն մտահոգում է այն, որ վերջին ժամանակներս սահմանին տիրող վիճակն ավելի վտանգավոր է, քան բացահայտ պատերազմը, եւ Դաշնակցությունն ի՞նչ ծրագրեր է առաջարկում երկրի անվտանգության, պետության պաշտպանվածության ու բանակի մարտունակության բարձրացման ուղղությամբ: Թեկնածուների խոսքով՝ հայ երիտասարդը պիտի բանակ գնա՛ գիտակցելով իր առաքելությունը, իսկ ծառայությունից հետո վերաբանա՛ որպես հասարակության հետաքրքրում էր իհմնականում գյուղի եւ գյուղատնտեսության զարգացման հեռանկարներն Արցախում, որին ի պատասխան՝ թեկնածուները նշեցին, որ արցախյան գյուղերը երկրի զարգացման հիմքն են, առանց որոնց անհնար է պատկերացնել հայրենիքի հզոր ապագան: Երկրի պարենային անվտանգության ապահովման, գյուղական ընակչության եկամուտների ավելացման, գյուղի սոցիալական զարգացման իհմնախնդիրների լուծման նպատակով անհրաժեշտ է բազմակողմանի պետական աջակցություն ցուցաբերել գյուղատնտեսության ոլորտին: Այդ իսկ նպատակով գյուղացին պետք է գտնվի պետության հովանու ներքո, խրախուսվի, ստեղծվի համապատասխան համագործակցությունների դեկապարության ու համայնքների միջեւ՝ արցախյան գյուղերը վերածելով կայուն եկամտաստեղծ բնակավայրերի: Առկա գյուղատնտեսական արտադրական հնարավորությունները չեն համապատասխանում գյուղատնտեսության զարգացման ՀՅԴ տեսլականին, ուստի՝ թեկնածուները գյուղերի ընակիներին ներկայացրին այն իհմնական կետերը, որոնք ամփոփված են ծրագրում ու որոնց իրագործումը կրերի հզոր գյուղ, հետեւաբար եւ՝ հզոր պետություն ստեղծելու կուսակցության նպատակին:

«Վատիկան գործողությունը» եւ ցեղասպանությունների համեմատությունը. Ծահան Գանտահարյան

Լիբանանի «Ազգակ» թերթի գլխավոր խմբագիր Ծահան Գանտահարյանը հոդված է հրապարակել ««Վատիկան գործողությունը» եւ ցեղասպանությունների համեմատությունը» վերևագրով: Ապրիլի 12-ին Վատիկանում արձանագրված Հայոց ցեղասպանության 100-ամյակի ընդհանուր շրջագործ կառող է ըսորոշվել իրադարձային հանգամանքով:

Հայկական գործոնը՝ իր պետական, հոգեւորական եւ դիվանագիտական բարձրագույն մակարդակներով ծրագրավորված եւ համակարգավորված արդարություն աշխատանքի արգասիք ապահովեց անցյալ կիրակի քրիստոնյա աշխարհի կենտրոնացում:

Հետաղաք հայացք կարող է բացատրողական լինել մեկնաբանելու համար մեր երկրի նախագահի՝ դեպի Վատիկան ու Հռոմ կատարած այցելությունները, Վատիկանում դիվանագիտական ներկայացուցչություն հաստատելու, արտակարգ ու լիազոր դեսպան հավատարմագրելու, հայկական ար-

վետի, մշակույթի բարձրորակ ցուցադրություններ կազմակերպելու. տակավին՝ հայ կաթողիկէ համայնքի կամրջան դերակատարությունը, վեհափառ հայրապետների մասնակցությունն ու բարձրացրած հարցերի եւ պահանջատիրական համագոգային առաջադրանքները համայն աշխարհին լսելի դարձնելու իրողությունները:

Այս բոլորն անառարկելի իրականություններ են, որոնց արգասիք համապարփակ եւ փոխլրացուցիչ աշխատանքների պարունակում պետք է տեսնել՝ նկատելով նաեւ Վատիկանում արձանագրված Համահայկական հոչակագրի ճշտած առաջարրակընթիրի միշագային լուսարձակման փաստը:

Իրավամբ, Վատիկանը ազդանշեց Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարեկանից առիթով նախաձեռնված նշումների ամենից տարրունակ եւ միշագային մակարդակի վրա ամենից արձագանքող հանգրվանը: Մինչ այժմ: Սա նշանակում է, որ առնվազն միեւնույն բարձրակետի վրա մնացող այլ կարեւոր իրադարձություններ եւս կիրականանան միշեւու ապրիլի 24-ը:

Վատիկանի գործողության մեկնաբանման մեջ գուցե օգտակար պիտի լինի նաեւ դիտարկել քաղաքական այժմեական հնչեղություն ունեցող այլ երեւույթներ եւ հանգամանքներ եւս: Թուրքական կարծի հակազդեցության շարունակականությունը նաին եւ առաջ կարող է մեկնաբանվել հերթական հակազդեցություն՝ ցեղասպանության հերթական ճանաչման առիթով: Նման ընթացքների, արդեն սովոր ենք ակնկալելու, որ հոեսորության շեշտերը կավագեն եւ տուն կանչված դեսպանը անաշխատ կիրադառնա իր աշխատանքին:

Թերեւս նախապես իմանալով նման

քայլի անարդյունավետության մասին՝ թուրքական իշխանությունը կատարում է այս, ավելի շուտ հետագա նմանօրինակ նախաձեռնությունները կանխելու ցանկությամբ:

Անկարայի ցուցադրած զգուշացումն ու կոպիտ արձագանքումը թվում է, որ միայն ցեղասպանության եզրի օգտագործմանը չի վերաբերում: Ֆրանշիւկոս պապի խոսքի հետեւյալ բաժինը ներկայացնում է որոշակի դիտարժանություն:

Այսպես. «Մեր քրիստոնյա եղբայրներից շատերը նաեւ իրենց ազգային պատկանելիության համար դամանութեն սպանվում են, գլխատվում, խաչվում, ողջող հրկիզվում, կամ բռնի կերպով տեղահանվում: Այսօր եւս, ցավոր սրի, ցավոր սրի, ապրում ենք մի տեսակ ցեղասպանություն, որի պատճառը համընդիման լությունն է»:

Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարեկանից առիթով այս զուգահեռ գծելը ամենից հզոր հարվածն է հասցված Անկարային: 20-րդ դարի առաջին եւ 21-րդ դարի մերօրյա ցեղասպանություններով, ֆրանշիւկոս պապը խորի մեջ զուգահեռ գծում անցյալի ցեղասպանի եւ այսօրվա ցեղասպանների միշեւ եւ իրականացված շարդերով, տեղահանություններով եւ սպանդներով նույնացնում է դրանց:

Թվում է, որ միշինարեւեյան տարածաշարություն իրականացված էրնիկ գումաների հետեւում այս ծեւով երեւում է Օսմանյան կայսրության ներկայական ճանաչման առիթով: Նման ընթացքների, արդեն սովոր ենք ակնկալելու, որ հոեսորության շեշտերը կավագեն եւ տուն կանչված դեսպանը անաշխատ կիրադառնա իր աշխատանքին:

Ցեղասպանության մասին Վատիկանում գտնվող արխիվների բացահայտման մասին լուրերը, եզրի օգտագործման եւ չօգտագործման թեականության

շրջանառությունը եւ դեռեւ Ծիծեռնակարերդ պապի առաջիկա այցելության շուրջ ստեղծված անդրոշությունը այս ծեւով շրջվել են: Իրերը կոչվել են իրենց անուններով եւ հարցի միշագգայնացման համար կատարվել եւ ժամանակակից ցեղային գտումների հետ համեմատություններ:

Վատիկանի կողմից Ցեղասպանության հարցի բարձրածայնման նման առաստաղի բարձրացնմը մտածել է տախիս, որ պատմական ճշմարտության ճանաչման եւ դատապարտման իրականության առջնաթեր՝ կա նաեւ ամբողջ տարածաշրջանում ապաքիրիսունեցման գործընթացի հետեւում կանգնած ուժի մատնացուց անելը, դատապարտելը: Միեւնույն պատասխանատուն տեսնելը:

«Այսօր եւս ապրում ենք մի տեսակ ցեղասպանություն, որի պատճառը լությունն է»:

Պապի այս հայտարարությունը համահունչ է հայկական կողմի որդեգրած մուտեցմանը: Ճանաչել ու դատապարտել Հայոց ցեղասպանությունը, որպես զիրովներն նոր ցեղասպանություններ:

Ոկբունքային այս մոտեցումները հայկականից միշագգային անցման քայլ են կատարում: Վատիկանը դա է հաստատում:

Ընդհանրապես, համաշխարհային այս մեծ արձագանքը, որը ներկայում դրսեւորվում է միշագգային քաղաքական, կրոնական, մշակութային, քարոզչական բեմերի վրա, մտածել է տախիս, որ գուցե այս ամենը նաեւ անուղակի դրսեւորված վերաբերում է թուրքական վարչագծին ի պատասխան: Ինչ որ այս դեպքում կարող է ունենալ հետագա ավելի հեռուն տանող զարգացումներ:

«Աջոսկ»

Եվրախորհրդարանը ապրիլի 24-ը հոչակել է Ցեղասպանության հիշատակի օր

Եվրոպական խորհրդարանի լիազումար նիստում ընդունվեց «Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարեկանից» վերաբերյալ բանաձեւը: Ընդունված փաստաթուղթը հաստատում է 1987 թվականից ցեղասպանությունը փաստող բանաձեւի դրույթներն ու կոչ անում թուրքիային ճանաչել ցեղասպանությունը: Զվերակության արդյունքների հրապարակումից հետո դահլիճում ծափահարություններ հնչեցին:

Aravot.am հաղորդմամբ՝ նիստի ժամանակ ելույթ ունեցողների ճանշող մեծամասնությունը պահանջում էր թուրքիայի ընդունել Հայոց ցեղասպանության փաստությունը: Այսաւել, բուլղարացի պատվիրակ Կրիստովիլսա Զերոշիեւան հայտարարեց: «Այս, ինչ տեղի է ունեցել հարյուր տարի առաջ, այժմ էլ սահմանեցուցիչ է բոլորին համար: Ապրիլի 24-ին մենք կվշտակցենք հայ ժողովովներ, քանի որ այս, ինչ կատարվել է Օսմանյան կայսրության վերջին տարիներին հայերի հետ, ցեղասպանությունն է»:

Գերմանացի պատվիրակ Էլմար Բրոքը եւս կատարված անվանեց ցե-

ղասպանություն ու շեշտեց. «Հայեր են սպանվել 20-րդ դարասկզբին եւ այդ փաստը պետք է հետո ցեղասպանություն գնահատել»: Մեկ այլ գերմանա-

իրատապ ու ճիշտ քայլեր ծեռնարկել: Ինչպէս, գիտակցում եմ, որ պատմության հետո առերեսվել բարդ բան է, բայց դա կարեւոր է միշագգային հա-

ցի պատվիրակ Ֆլեքենշթեյն Կուտուր հայտարարեց, որ ցեղասպանությունը պետք է կոչվել իր անունով: «Դա պետք է ընդունի նաեւ թուրքիան: Ես թուրքիայի իշխանություններին կոչ եմ անում

րաբերություններ կառուցելու տեսանկյունից»:

Միացյալ թագավորության ներկայացուցիչ Զարլ Թանուր էլ թուրքիային առաջարկում էր. «Պետք է, որպես

դիվանագիտական ժեստ, թուրքիան բաց ան սահմանը»:

Իսկ Կիպրոսի ներկայացուցիչ Հաջիգորդու Թակիսը, անդրադարձալով թուրքիայի նախագահի՝ Հռոմի պապի հասցեին հնչեցրած մեղադրանքներին, ասաց. «Ուզում եմ ուշադրության իրավիրել բոլորի ուշադրությունը այդ փաստի վրա: Նաեւ նշեց, որ թուրքիան չի կարող արհամարել ողջ միշագգային հանրությանը, որ կոչ է անում ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը: Եթե ուզում է ԵՄ անդամ դառնալ

Արամ Երեմյան՝ Արցախյան ազատամարտի մի բեկորը

Արդեն 23 տարի է, ինչ տիկին Եմման վերջին հրաժեշտն է տվել որդուն՝ Կրամին, սակայն տարիներն անզոր են՝ փարատելու որդեկորուս մոր ցավը: 2014-ին Եմմա Երեմյանը որդուն նվիրված գիրը է հրատարակել, որտեղ տեղ են գտել որդուն Նվիրված Նրա բանաստեղծությունները, հուշերը:

Մեզ հետ գրուցում Եմմա Երեմյանը կիսվեց որդու հետ կապված հուշերով:

Կրամը կրում էր իր մորական պապի՝ Կրամ Յարությունյանի անունը, ով զոհվել է Յայրենական մեծ պատերազմի ժամանակ: Կյանքի բերումով նա, ստանալով պապի անունը, նաեւ ժառանգեց Նրա ճակատագիրը:

«Դեռ 8-րդ դասարանի աշակերտ էր, երբ մի օր եկավ եւ հայտարարեց. «Ես այլեւս ադրբեջանցի դասին չեմ ևստի. երբ լեզուն լսում եմ ներս կատաղություն եմ գգում»: Փորձեցի համոզել՝ չստացվեց:

Լավ էր սովորում. դասարանի ոգին էր Արամը, բոլորն իր շուրջն էին միշտ համախմբվում: 9-րդ դասարանում 3 տղա էին մասնաւում, 18 աղջիկ: Տղաներից մեկի՝ Արթուրի հետ մտերիմ ընկերներ էին: Երբեք չեմ մորանա՝ Արցախյան շարժումն արդեն սկսած՝ ինչպես տուն եկավ հեկեկալով: Արթուրին ազերինոր մորթել էին», - պատմում է տիկին Եմման:

1986 թվականին Կրամն ավարտում է միջնակարգ դպրոցը եւ նույն տարում ընդունվում Ղափանի շինարարական տեխնիկումը: Դաշտոր տարին գրուկոչում է քանակ: Բանակն ավարտելուց հետո, 1989-ին վերադառնում է Ղարաբաղ:

Տիկին Եմման պատմում է, որ 1989-ին, երբ Կրամը քանակից վերադարձակ որդու հասցեին այցելել Ծոշ գյուղ՝ հորաքրոջ ընտանիքի հետ միասին տունու Կրամի վերադարձը եւ հորաքրոջ ծննդյան տարենարձը: Վյո օրը Ծոշ գյուղի Փրմբե տեղամասում հոյշուված գտան հորաքրոջ ամուսնու՝ Լեռն Հովսեփյանի դիակը: Կրամը շատ ծանր տարավ այդ կորուստը, եւ մոր խոսքերով՝ կատարված հող հանդիսացավ, որպեսզի նրա ատելությունն ազերիների նկատմամբ պվելի խորանա:

«Բանակից վերադառնալուց անմիջապես հետո նա գործի ընդունվեց կոնդիցիոներների գործարանում: Ես եւ ամուսինս հարցում էիմք, թե ինչ գործ է անում այստեղ, որ միշտ ծեղաբեր յուղու է տուն գլխիս, այս ել՝ կեսպիտերին, կամ ել՝ տուն չի գալիս: Վկելի ուշ իմացաքը, որ նա ընդգրկվել է Աշուո-Բեկորի կամավորական ջոկատում, եւ տղաները գործարանում իմքանչեն պատրաստում են: Առ այս կապահանքում է, ամսան իմ տիկին Եմման:

Տիկին Եմման հիշում է, թե ձմռան օրերին ինչպես եր որդին տուն գալիս ցեխուված, թաց հագուստով, պատրաստ կոշիկներով, որոնց կայծակաճարմանուները (մօհար) թելով էին կարված:

«Խայում էի խնճահարված դեմքով եւ լրում էի: Կարծեն թե միտքս կարդալով՝ որդիս ասում էր. «Մամ, չմտածես, դժվարությունները հաղթահարելի են: Կարեւոր հաղթենք թշնամուն, եւ ամս իմ իր տեղը կընկի. սրանք պարապ բաներ են», - պատմում է տիկին Եմման:

1992-ի հունվարի 25-ին էր: Ստեփանակերտու ոմքակոծվում էր, սակայն Կրամը մորը խնդրեց, որ սեղան պատրաստի, որպեսզի տեղերու հավաքվեն իր տարենարձը տոնելու: Մայրը վախեցավ, քանի որ

ալագանները շարունակում եին ոմբակոծել: Սակայն, Կրամն ի պատասխան՝ մորն ասաց, որ իր տանը իրենց ոչինչ չի պատահի:

«Այսօրվա պես հիշում եմ այդ օրը: Սեղանին 16 երիտասարդ, սիրուն տղերը եին, մեկը մյուսից անվախ, մեկը մյուսից ազնիվ եւ գեղեցիկ: Նրանցից շատերն այսօր չկան: Շատերի համար դա վերջին ուրախությունն էր: Կրամիս համար ել վերջինս եր», - զատելով արցունքները՝ պատմում է Կրամի մայրը:

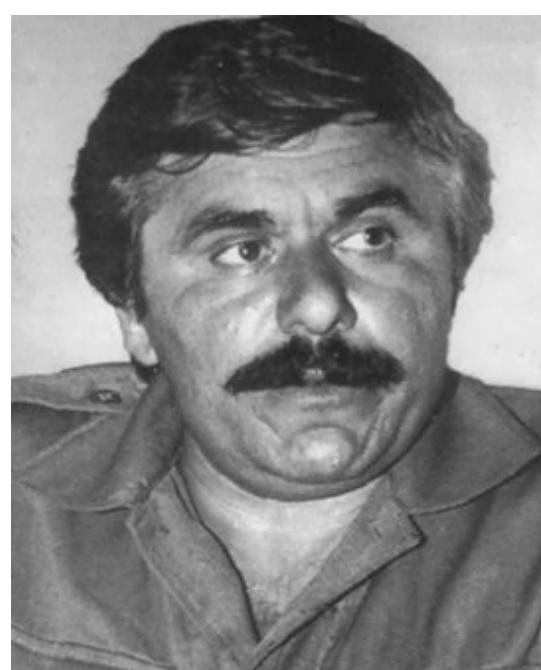
1992-ի փետրվարի 26-ն էր: Շշշուկներ էին պատվում, որ պետք է գրոհեն խոշալուն: Կրամի ծնողները կատարած գյուղի բարձունքներում, մթության մեջ հետեւում էին, թե ինչ է կատարվում խոշալուում: Բեկորի տղերը օդանավակյանի կողմից մտել էին խոշալուու: Կրամին, Յամոյին թողել էին խրամատում՝ շուրջը հսկու: Նրանք երկուն ել ընկան դիպուկահարի գնդակից:

ԼՂՀ բնակավայրերը խոշալուից պարբերաբար ենթարկվել են աղրեշանական հարձակումներին եւ հրթիռակոծությանը: ԼՂՀ-ում եւ հատկապես Կտեփանակերտում վիճակը գնալով ծանրացել է, մթերքն ու վառելայնությունը սպառվել: Բնակչությանը սովոր փրկելը, բժկական օգնություն ցույց տալը, միակ օդանավակյանն ապաշշափակելը եւ խոշալուի կրակակետերի վնասագերծումը կենսական նշանակություն ունեն: Տղաներին հաջողվեց դա անել, իհարկե՝ թանկ վճարվեց գիլը: Սակայն այսօր Արդբեշան իր կու կատարած հաղցագործությունը վերագրել է մեզ՝ աշխարհին փորձելով պապուցել, որ հայն է ցեղասպան:

Ցավով պետք է նշենք, որ առ այսօր խոշալում զոհված մեր տղերին հավուր պատշաճ չենք մեծարություն: Այսօր կրանց հիշատակին նոյնինիկ հուշարձան չկանալանում:

Արմին Նարինչան

Դաշնակցությունը, որպես ազգային միաբանության տեսակ, համահունչ էր Շահենի հոգեբանությանը

Անցնում են տարիներ, սակայն մեզ ապրելու իրավուր պարգևատաշ հայրություններից շատերը մեզ հետ չեն: Նրանք քայլում են հավերժության ճամփու, իսկ մենք կարուտով իհշում ենք նրանց խիզախություններն ու հաղթանակները, ապրում նրանց երազած հայրենիքը կերտելու նապատակով:

Ազում են՝ ամեն պատերազմ իր հերոսներին է ծնուն: Արցախյան պատերազմը եւս ծնեց իր հերոսներին:

Նրանցից է Շահեն Սեղոյանը:

Շահեն Սեղոյանը ծնվել է 1952 թ. հունվարի 2-ին, Շահումյանի շրջանի Գյուլիսան գյուղում: Գյուղացական պատասխանությունը կատարում էր ազգային միաբանության գործությունը:

Միջնակարգ դպրոցը՝ 1969թ. ընդունվել է ԵՊՀ տնտեսագիտության ֆակուլտետ: 1975 թ. ավարտել է համալսարանը եւ վերադարձել Շահումյանի շրջան:

Շահեն Սեղոյանի մարտական ուղին սկսվել է 1988 թ.: Այս ժամանակ Շահենը առաջիններից էր, ով զգաց, որ առանց մարտական ջոկատների անհնար է պաշտպանել շրջանը եւ սկսեց կազմակերպել զինված ջոկատներ:

1990 թ. անդամագրվել է ՀՅԴ կուսակցությանը:

1990 թ. հունվարի 9-ին շրջանի ղեկավարությունը ամբողջությամբ գերի է Վերցվում թշնամու կողմից, Մարտունաշենի ճանապարհությանը:

Շրջանի ինքնապաշտպանության առաջին գործողությունը տեղի ունեցավ Մասնաշխի գյուղում, 1990 թ. հունվարի 12-13-ին, երբ ազերիները փորձեցին գյուղը տեղահանել, իսկ շրջանի նորաստեղծ ինքնապահությունը հետո շրջանը կառավագան դաշտում ազգային մասնակից պատրաստությունը տեղի ունեցավ:

1991 թ. հոյեմբերի 29-ին Շահենի գլխավորությամբ մաքրվեց Թողան ադրբեջանական այլուրը: Այս գործությունը անկառում էր Արցախյում, երբ ազատամարտիկները կարողացան իրենց ուժերով գրավված տարածքներն ազատությունը տարածել է Երևանի հայության մասնաւոր տեղական ազգային մասնակից պատրաստությունը: Այս գործությունը իր անհաջողությունը էր ազգային մասնակից պատրաստությունը տարածել է Երևանի հայության մասնաւոր տեղական ազգային մասնակից պատրաստությունը:

1991 թ. հոյեմբերի ազերիները ռուսների օգնությամբ գրավեցին շրջանի 3 գյուղերը՝ Երբեք, Բուլղուս, Մասնաշխի: 1991 թ. Շահենը իր շրջանի հետ կարողացավ ազգային մասնակից պատրաստությունը տարածել է Երևանի հայության մասնաւոր տեղական ազգային մասնակից պատրաստությունը:

1991 թ. նոյեմբերի 29-ին Շահենի գլխավորությամբ մաքրվեց Թողան ադրբեջանական այլուրը: Մինչեւ շրջանի անկումը շրջանի ամբողջ ճակատով եղել են ընդհարումները: 1992 թ. հոյեմբի 13-ին թանի տեղահանությունից հետո Շահենը կարողացավ Զաթերը գյուղում իր շուրջը հավաքել մի խումբ տղաների՝ թվով 25 հոգի, եւ այդ տղաների հետ մտավ թշնամու թիկունք: Այսպես սկսվեց հայության շարժման մասնաւոր տարածությունը: Զաթերը գյուղում իր շուրջը հավաքել մի խումբ տղաների՝ թվով 25 հոգի, եւ այդ տղաների հետ մտավ թշնամու թիկունք: Այսպես սկսվեց հայության մասնաւոր տարածությունը:

1991 թ. հոյեմբեր

Մի հերոսական կնոջ պատմություն

Սվետլանա Ագիյանն այս հայ կանանցից է, ով անցել է Կյանքի դժվար մի ճանապարհ: Այդ ճանապարհին ունեցել է ցավ ու կորուստներ, սակայն անաղարտ է պահել հայուհու իր կերպարը, պատվով հարթել Կյանքի դժվարությունները:

Ծնվել է Աղրբեջանի Զակատալա քաղաքում: Մայրն արմատներով Վրցախի Վկետարանց գյուղից էր, հայրը՝ Նախիշեւանի: 1988 թվականին Սպետլասան ավարտել է Պյատիգորսկի օտար լեզուների իսստիտուտը, վերադարձել Զակատալա, սակայն երկու ամսից հետո քաղաքում սկսվել են հայերի հանդեպ բռնություններն ու շարդերը: «Նոյեմբերի 23-ին հարձակվեցին հայերի տների վրա,- իիշում է Սպետլասան,- հայերի հասցեների ցուցակներ ունեին. ըստ ցուցակների՝ գտնում էին երիտասարդ հայ կանաց ու աղջկների, անպատճիւմ, տղամարդկանց՝ սպանում ու խարազանում: Ես ու մայրս թաքնվում էինք մե՛րթ աղրբեջանցի, մե՛րթ ուս հարեւանների տներում:

Թօւրքերի մեջ էլ նորմալ մարդիկ կային, ովքեր դեմ էին հայերի հանդեպ ջարդերին: Նմաս մի ընտանիքի օգնությամբ ես ու մայրս կարողացանք փրկվել ջարդերից, մի կերպ հասանք Վրաստան: Փախուստի ճանապարհին կորցինք հորս, իրար գտանք մի քանի օր անց՝ Վրաստանում: Վրացիները մեզ տեղափոխեցին Սպիտակ: Երկրաշարժից ավերվել էր քաղաքը, ամենուր դիակներ էին, լաց ու կոծ, դժբախտություն, ահասարսուր տեսարաններ... Եկանք Ստեփանակերտ: Ապրում էինք մորաքրոջ տանը, որտեղ 17 հոգով էինք. փախստականներ կային և անու Բարքից: Յայրս շատ ծանր էր տանում տուն-տեղ կորցնելու վիշտը: Չղիմացավ ցավին, երկու ամսից հանկարծամահ եղավ: Կորստի ցավից մթագնել էր ուղեղոս, բայց մի քանի գիտեի՛ պիտի ապրեմ, սա իմ քաժին կյանքն է, ու այն պատվով պիտի ապրեմ: Ես 24 տարեկան էիի »:

Սվետլանան ուժեղ կին է: Նա սովոր է մենակ ու առանց օգնության դժվարություններ հաղթահարել, եւ ինձ գրավում է նրա կամքի ուժն ու բարոյական կերպարը: Կորուստների մասին նա խոսում է առանց արցունքի, բայց աչերում կարոտ եմ նկատում, խոր կարոտ, որն անհնարինակ է ռազմական:

1989թ. սեպտեմբերից Սվետլանան՝
որպես անգլերէնի ուսուցչուհի, սկսեց

Դասավանդել Նորագյուղում. Վեց
ամիս աշխատեց գյուղի դպրո-
ցում:

Ղարաբաղի համար ծանր ու դժվարին տարիներ էին՝ ծարծում, հետո՝ պատերազմ: Ժողովուրդը ոտքի էր Ելել իր արդար պահանջն աշխարհին լսելի դարձնելու համար: Արցախը, սակայն, լրատվական շրջափակման մեջ էր, Արցախի ծայնը լսելի չէր աշխարհին, ամեն ինչ սխալ քողի տակ էր Ներկայացվում, ինֆորմացիայի պակաս կար: Այդ տարիներին Սվետլանան ծանոթացավ լրագրող Սասունիկ Ալեքսանյանի հետ, ով Եվել էր Հայաստանից, լուսաբանում էր զարգացող իրադարձությունները, աշխատում էր Ստեփանակերտի հեռուստառադիրկումիտենում:

«ԽՄՐՄ ԳԽ պատգամավորները հացադրու էին հայտարարել Սոսկվայում՝ ստարելու Արցախի ժողովրդի շարժմանը, աշխարհի ուշադրությունն Արցախի վրա բեւեռելու համար: Նրանց թվում էին Սոս Սարգսյանը, Կաչագան Գրիգորյանը, Միմոն Բաբյանը, Վիկտոր Յամբարձումյանը: Ստեփանակերտից կանաց պատվիրակություն մեկնեց Սոսկվա՝ ստարելու հացադրու անողներին: Նրանց մեջ էր նաև իմ ընկերուին՝ Էլմիրա Յայրապետյանը, ով այսօր աշխատում է Ստեփանակերտի թիվ 10 դպրոցում՝ որպես ուսուցչուհի: Էլմիրան ինձ առաջարկեց միանալ Նրանց՝ որպես անգլերենի եւ ռուսերենի թարգմանիչ: Դա եղավ իմ առաջին անմիջական «Հշկումը» Շարժման հետ:

Այցը տեւեց Երկու շաբաթ: Երբ մոտեցանք հացադղուկ անողներին, հիշում եմ, Սոս Սարգսյանը մեզ տեսնելով՝ հուզվեց, համբուրեց կանանց ճակատները: Մենք նրան ծաղկեփունչ և սպիրտեցինք... Տղամարդիկ արգելեցին, որ մենք միանանք հացադղուկին: Դրա փոխարեն մեր խումբը սկսեց մամլո ասուլիսներ ու հանդիպումներ կազմակերպել Մոսկվայում, իրազեկել իրական խնդիրը, ներկայացնել արցախահայության պահանջները: Երկու-Երեք օրվա ընթացքում Մոսկվայում իմացան մեր մասին: Մեզ հետ հանդիպման եկան մի շարք ռուս հայտնի մտավորականներ, ակադեմիկոսներ, լրագրողներ տարբեր երկրներից: Մեր մասին գրեցին ռուսական «Սոբետելիկ», «Օգույոնկ» եւ այլ ամսագրեր

բարերգակ, ու գույնը՝ ու այլ առաջնահատությունները՝ ու թերթեր, ռադիո «Գոլոս Ամերիկա»-ն, ռադիո «Սվաբոդա»-ն մեր այցի մասին հաղորդումներ պատրաստեցին: Լենինգրադում եւս իմացան մեր մասին եւ հրավիրեցին հանդիպման Անաստոլի Սորչակի հետ: Հասմիկ Միքայելյանը, Հենրիխ Իգիթյանը, փաստաբան Ուլրիկը Ոշտուսին եւ մեկ օրով մեկնեցինք Լենինգրադ, հանդիպեցինք քաղսովետի պատգամավորների հետ, նրանց ներկայացրինք Ղարաբաղում տիրող իրական դրությունը:

Երկու շաբաթվա ընթացքում մեր խումբը մեծ կապեր հաստատեց, նյութերու հասցեներ փոխանակեցինք», -պատմուի Ելլերաման:

1991 թվականի հոկտեմբերին Սպետլանան ծանոթացավ Թերոլայն Ռոքսի հետ: Դա Ռոքսի երկրորդ այցելությունն էր Վրաստան: Ջորջի հետ մեծ պատվիրակություն էր Եւենյա: BBC-ից, ABC-ից թողարկություններ էին համարվում առաջնահարցեր:

Կիցներ կային: Թարգմանչի կարիք կարող է լինել անհաջող պատճենություն կամ անհաջող պատճենություն կամ անհաջող պատճենություն:

«Որպես թարգմանչուհի՝ Ես մասնակցեցի Նաեւ Լեռնային Դարաբաղի Գերագույն խորհրդի առաջին Նիստին՝ 1993 թվականի հունվարին։ Թոքսը հանդեեւկավ ազդեցիկ ելույթով։ այս անգամ Նրան թարգմանեց Ռոբերտ Մավհակարյանը։ Ծառ Էմոցիոնալ ելույթ էր։ ԱՄկրտչյան ընտրութեց Գև Նախագահ։ Այսօր դահլիճը ռազմական պայմաններում էր, Վերահսկվում էր, բայց Ներկաները բարձր տրամադրությամբ էին»,- հիշում նա:

Սվետլանան աշխատանքի անցավ հեռուստառադիոկոմիտեում. անհրաժեշտ նյութերը թարգմանում եր ռուսերեն անգլերեն: «1991 թվականի փետրվարի 20-ի երեկոյան Սասունիկ Վլեքանյանի հետ ևստած էիլը ռադիոկոմիտեում, նյու

օղանավակայան, որպեսզի մի կերպ հասնեմ Ստեփանակերտ: Ինձ հետ մի քանի տուիք բժշկական սարքավորումներ ու դեղեր էի տանում, որև ինձ տվել էին «Արցախ» կոմիտեից՝ հնարավորության դեպքում Արցախ տեղափոխելու համար: Մի քանի օր մասցի օղանավակայնում: Ում դիմում էի՝ մերժում էին, ասում էին, որ միայն գենք են տեղափոխում: Ցուրտ էր, մեկը իր հագի զինվորական վերաբ-կուն էր տալիս ինձ, մեկն իր փափուկ գլխարկը: Երբ պատահական ինձ հայե-լու մեջ տեսա, զարմացա՞ մեծահասակ կնոջ էի նմանվել... Երկու օր անց եկավ Վազգեն Սարգսյանը: Մոտեցա Նրան, ինդրեցի, որ ինձ հնարավորթյուն տա՞ մեկնեմ Ղարաբաղ: Մինչեւ հիմա հիշում եմ Նրա ծիծաղը, ասաց՝ ինչո՞ւ ես գնում, այստեղ պատերազմ է, այստեղ կնոջ տեղ չէ: Ես համարեցի, հորդորեցի, որ օգիսի: Նա հասկացավ, որ լուրջ եմ տրամադր-ված: Կարգադրեց, որ հնարավորության դեպքում ինձ անպայման ուղարկեն Ստե-փանակերտ:

Մի քանի ժամից ասացին, որ ուղարթիով գենք-զինամթերք պիտի տեղափոխեն Արցախ: Ստեփանակերտից տղաներ կային օդանավակայանում: Այդտեղ ծանոթացա Սերուժան Մոսիյանի հետ: Նա վիրավոր եղբորը բերել էր Երեւան, պիտի նորից ետ գնար Ստեփանակերտ, սակայն չէր ստացվում: Սերուժանը հորդորում էր, որ ինքն էլ մեզ հետ գա Ստեփանակերտ, սակայն չէին թույլատրում: ասում էին, որ տեղ չկա: Սերուժանը վրդովված էր: Ես և այեցի նրան ու զգացի՝ որքան ուժ ու պատրաստակամություն կա այդ Երիտասարդի մեջ, որքան շատ է ցանկանում նետվել Արցախ: Ես ինձ մեղավոր էի զգում: Մոտեցա նրան... Պայմանավորվեցինք, որ Վերջին պահին մոտենա ուղղաթիռին եւ փորձի ներս մտնել: Այդպես էլ արեց: Սերուժանը եւ ուղղաթիռի անձնակազմը ամբողջ ճանապարհին ինձ «տատիկ» էին կոչում: Ես ուզում էի նրանց ասել, որ ընդամենը 24 տարեկան եմ, բայց լրում էի: Հասանը Մեծ Թաղեր: Տղերը ասացին՝ բարոյին տարեք, թող տաքանա: Ես հանեցի զինվորական վերարկուս, տղամարդու գլխարկս: Եվ՝ մեկ էլ բոլորն սկսեցին ծիծաղել: «Դուք քանի՞ տարեկան եք», - հարցրին: Զսակչորս՝ ասացի: Տղերը ներողություն ինսդրեցին... Այդպես վերադարձա Ղարաբաղ...»:

Սպետլանան այսօր ապրում է Երեւանում, ունի երկու զավակ: Որդին ծառայում է Արցախում: Նա ինըն է ինքնակամ որոշել հենց Արցախում ծառայել: «Մի օր որդիս ասաց՝ մամ, ես հպարտ եմ, որ Արցախում եմ ծառայում: Արցախն իմ արյան մեջ է, երեւի ժառանգաբար է փոխանցվել,- պատմում է Սպետլանան»:

Սպետլանս շատ հուշեր ունի պատերազմի տարիների հետ կապված, հիշում է ամեն բան՝ ըստ ամսաթվերի, օրերի ու ժամերի: «Չմոռանանք մեր անցյալի հաղթանակները, որովհետեւ այդ հաղթանակները պարտավորեցնող են: Մեզնից յուրաքանչյուրը պետք է պատփով ապրի այս հոդի վրա: Մենք իրավունք չունենք այս հոդը եղծելու, ապականելու, անարդար կյանքով ապրելու: Մենք հաղթող ժողովուրդ ենք, պարտվողի կարգավիճակով ապրելը մեր բանաձեւը չե...»:

Այն, հայրենի հողը քաղցր է ամեն ինչից

ՄԵԾ Հայրենականի այս ժամանակաշրջանում մեր գյուղը՝ ՄԵԾ Թաղերը, 283 «սեւ թուղթ» է եղել: 283 մեծթաղերցին ներ, 283 կտրիմներ չեն տեսել տունդրածի ճանապարհը, 540-ից՝ 283-ը: Կտրիմ է թե՝ 283 ընտանիքում, 283 հարկի տակ սուր է եղել ու տիրություն, արցունը են թափել ու վշտացել: Եղել են ընտանիքներ, եղել են հայրեր ու մայրեր, որ երկու եւ ավելի զոհ են տվել:

Լալայան Արտեմը, օրինակ, կորցրել է իր հինգ տղաներին:

Պատկերացնո՞ւմ եք: Մի ընտանիքից 5 զոհ: Անհավոր է, սարսափելի: Բայց այդպես է եղել: Չիթյան Ազգագր չորս զոհ է տվել, Զաքմազյան Շատուրը, Խասապետյան Թաղեւոսը, Էլի ուրիշներ՝ երեքական, շատ-շատերն ել՝ երկուական, մեկական:

Այս թվերը երվանդ Աբրահամյանի «ՄԵԾ Թաղեր» գրքից են վերցված: Գյուղը պատերազմի օրերին սարի նման տղերը են կորցրել, բայց դիմակայել է, շարունակել է, գոյատեւել, աղետի առաջն առնել: Տարեցները պատմում են, որ ռազմի դաշտ մեկնած ամուսիններին փոխարինել են կանայք ու անչափահաս երեխաները: «Յերեկը հողագործություն էին անում, խոտ էին հնձում, կղմինդր պատրաստում, վար ու ցանք անում, հազար ու մի դժվարին աշխատանք կատարում, գիշերը՝ թխում, լվանում, կարկատում, թել մանում ու տար ծեռնոցներ, գուլպաներ գործում, ռազմաճակատին օգնում», Գյուղա տափիկն է պատմում, որն արդեն 90-ը հետեւում է թողել:

Խեկապես, անտանելի օրեր, սարսափելի տարիներ են եղել:

Ուզում եմ եմ վերստին մի քանի թիվ նշել: Այդ տարիներին կոլտնտեսությունը 92 մաճ բռնող է կորցրել, դպրոցը՝ 16 ուսուցիչ, «Եռանդ» արտելը՝ 11 հմուտ արհեստավոր: Բայց գյուղը դիմացել է, ցավը տարել: Որք մնացած երեխաները (235 աղջկեր ու տղայ) շարունակել են մեծանալ, այրիացած 110 կանայք պատվով պահել են իրենց «լույսերը մարած» օջախները: Ու՝ ո՞չ միայն: Գյուղի աղջկերը նաև գենք են բռնել, հայրենիքի պաշտպանների կողմին կանգնել:

Սուրբի Պողոսյան, Լուսիկ Ժամհարյան, Լուսիկ Ճավակյան, Լուսիկ Խանչիքյան, Տեղյան Բարաշյան, Վարյա Բեշանյան, Վարդուշ Դասիեսյան, Վարդան Մարտիրոսյան, Սահյա Բարիստարյան, Օյյա Աբրահամյան, Մարտ Ալբուլյան...

Այսօրվա սերունդը զգիտի, բայց մեծերը լավ գիտեն այս անունները: Գիտեն ու ցանկում են, որ շատերը չկան: Այն, չկան: Բայց ապրում են մեր հիշողության մեջ, քանզի այս օրիհասական օրերին նրանք մի կողմ են դրել գիրքն ու գրիքը, թեև ու ասեղը եւ տղամարդու պես մոխրագույն շինել հագել, գենք առել, մարտնչել կովկասի համար, մեր հողի ու ջրի համար: Թաղերցիները իրավամբ հպարտանում են այս անուններով: Զպարտ են նաև, որ համագյուղացիներից շատերը մարտնչել են Պրահայի, Վարշավայի, Ժիտոմիրի, Սանկտ Պետերբուրգի ու Մոսկվայի համար, հասել Բեռլինի եւ Ռայխանական պատերի հողի վերաբերյան հետում են մի առանձին սիրով, կարոտով, ակնածանքով:

ՄԵԾ Հայրենականի այս ժամանակաշրջանում մեր գյուղը՝ ՄԵԾ Թաղերը, 283 մեծթաղերցին, 283 կտրիմներ չեն տեսել տունդրածի ճանապարհը, 540-ից՝ 283-ը: Կտրիմ է թե՝ 283 ընտանիքում, 283 հարկի տակ սուր է եղել ու տիրություն, արցունը են թափել ու վշտացել: Եղել են ընտանիքներ, եղել են հայրեր ու մայրեր, որ երկու եւ ավելի զոհ են տվել:

Պատկերացնո՞ւմ եք: Մի ընտանիքից 5 զոհ: Անհավոր է, սարսափելի: Բայց այդպես է եղել: Չիթյան Ազգագր չորս զոհ է տվել, Զաքմազյան Շատուրը, Խասապետյան Թաղեւոսը, Էլի ուրիշներ՝ երեքական, շատ-շատերն ել՝ երկուական, մեկական:

Այս թվերը երվանդ Աբրահամյանի «ՄԵԾ Թաղեր» գրքից են վերցված: Գյուղը պատերազմի օրերին սարի նման տղերը են կորցրել, բայց դիմակայել է, շարունակել է, գոյատեւել, աղետի առաջն առնել: Տարեցները պատմում են, որ ռազմի դաշտ մեկնած ամուսիններին փոխարինել են կանայք ու անչափահաս երեխաները: «Յերեկը հողագործություն էին անում, խոտ էին հնձում, կղմինդր պատրաստում, վար ու ցանք անում, հազար ու մի դժվարին աշխատանք կատարում, գիշերը՝ թխում, լվանում, կարկատում, թել մանում ու տար ծեռնոցներ, գուլպաներ գործում, ռազմաճակատին օգնում», Գյուղա տափիկն է պատմում, որն արդեն 90-ը հետեւում է թողել:

Ուրախալի է, որ գյուղը հանրապետությունում ու հանրապետության սահմանաներից դուրս մեծ մասամբ ճանաչված մասն է ինչու եղանական անուն հանդիպում չունի:

Յավոր, հայազգի մեծ զորավարը եւս 1950 թ. նոյեմբերին դարձավ նախկին խորհրդային Միության պատժիչ մեքնայի զոհը:

Տարիներ, տասնամյակներ են անցել, սակայն մարդկանց անունները չեն մոռացվել: Դրա վառ ապացուցը գյուղից փոքրինչեն են ներքեւ, ճանապարհի աջ թեւում, փոքրիկ բարձունքի վրա կանգնեցված հուշարձան-կոթողն է, որի դիմացի պատին 11 մարմարյա սալիկների վրա այբբենական կարգով գրված են զոհված գյուղացիների անուն-ազգանունները. Աքաղյան Աղալում, Աքաղյան Բեգլար, Աքաղյան Թեւան... Թանկ ու հարազատ անուններ, որ ամեն տարի Մայիսի 9-ին՝ Հաղթանակի օրը թաղերցիների շուրջերին հնչում են մի առանձին սիրով, կարոտով, ակնածանքով:

ՄԵԾ Թաղերցիները իրենց պատվով ու փառքով են պսակել նաև Աբրահամյան գյուղամարտի տարիներին: Գյուղը 45 զոհ է տվել, որից 33-ը՝ թեժ մարտերում: Ան նրանք. Զամո Հայրիյան, Շուլիկ Աբրահամյան, Խաչատուր Լալայան, Վահրամ Բարայան, Գառնիկ Աղաբեկյան, Սեյրան եւ Մարտիկ Սարգսյաններ, Արմեն Դուլյան, Սուրեն Կլթունյան...

Ո՞ր մեկին նշեմ, ո՞ր մեկին փառաբարությունը կարել՝ ՄԵԾ Թաղեր-Բեռլին: Ներքեւ-

նես: Բոլորն ել անվախ, բոլորն ել հայրենի եղերին սիրահարված, հայրենի հողի համար կովի ելած տղաներ են, իւկական արծիվներ:

Չմոռանակը նշել, որ Արցախի համար մնված մարտերին մասնակցել են 300 երիտասարդներ, որոնցից շուրջ 40-ը կրել են սպայի ու ենթասպայի ուսադիրներ: Այս ել ասենք, որ եթե Երկրորդ աշխարհամարտում մենք մարշալ Խանակի խորհրդային անուններ կրում ենք տվել ու գեներալ-լեյտենանտ Արթուր Աղաբեկյան, գնդապետ Գարիկ Ժամհարյան ու ելի բարձրաստիճան շատ զինվորականներ:

Ուրախալի է, որ գյուղը հանրապետությունում ու հանրապետության սահմանաներից դուրս մեծ մասամբ ճանաչված մասն է ինչու եղանական անուն հանդիպում չունի:

Ուրախալի է, որ գյուղը հանրապետությունում ու հանրապետության սահմանաներից դուրս մեծ մասամբ ճանաչված մասն է ինչու եղանական անուն հանդիպում չունի:

Ուրախալի է, որ գյուղը հանրապետությունում ու հանրապետության սահմանաներից դուրս մեծ մասամբ ճանաչված մասն է ինչու եղանական անուն հանդիպում չունի:

Յավոր, հայազգի մեծ զորավարը եւս 1950 թ. նոյեմբերին դարձավ նախկին խորհրդային Միության պատժիչ մեքնայի զոհը:

Տարիներ, տասնամյակներ են անցել, սակայն մարդկանց անունները չեն մոռացվել: Դրա վառ ապացուցը գյուղից փոքրինչեն են ներքեւ, ճանապարհի աջ թեւում, փոքրիկ բարձունքի վրա կանգնեցված հուշարձան-կոթողն է, որի դիմացի պատին 11 մարմարյա սալիկների վրա այբբենական կարգով գրված են զոհված գյուղացիների անուն-ազգանունները. Աքաղյան Աղալում, Աքաղյան Բեգլար, Աքաղյան Թեւան... Թանկ ու հարազատ անուններ, որ ամեն տարի Մայիսի 9-ին՝ Հաղթանակի օրը թաղերցիների շուրջերին հնչում են մի առանձին սիրով, կարոտով, ակնածանքով:

ՄԵԾ Հայրենիները իրենց պատվով ու փառքով են պսակել նաև Աբրահամյան գյուղամարտի տարիներին: Գյուղը 45 զոհ է տվել, որից 33-ը՝ թեժ մարտերում:

Ան նրանք. Զամո Հայրիյան, Շուլիկ Աբրահամյան, Խաչատուր Լալայան, Վահրամ Բարայան, Գառնիկ Աղաբեկյան, Սեյրան եւ Մարտիկ Սարգսյաններ, Արմեն Դուլյան, Սուրեն Կլթունյան...

Ո՞ր մեկին նշեմ, ո՞ր մեկին փառաբարությունը կարել՝ ՄԵԾ Թաղեր-Բեռլին: Ներքեւ-

բարձրանում են 45 կանաչ եղենիները՝ ի հիշատակ 45 անմոռաց հերոսների:

Ու թեեւ նա հիմա մի այլ ուղղութում է աշխատում՝ ԼՂՀ փոխվարչապետ է, եւ գեներալի ուսադիրներ չի կրում, բայց եի աչքը չի հեռացնում իր ծննդավարից եւ, մեղմ ասած, շանում է օգտակար լինել, արժանի լինել հարազատ ժողովրդին:

ՄԵԾ Թաղերն այսօր զարթոնք է ապրում: Գյուղը նմ